

O‘ZBEKISTON QISHLOQ XO‘JALIGI TARMOQLARIDAGI TARKIBIY O‘ZGARISHLAR: MATBUOT VA ILMIY MANBAALAR ASOSIDA TAHLIL (1991–2024 YILLARDA)

Boboyeva Muhayyo Jalilovna

Osiyo Xalqaro Universiteti MM3-T-25 guruhi

Osiyo Xalqaro Universiteti o‘quv-uslubiy bo‘limi xodimi

ANNOTATSIYA: Mazkur tezisda O‘zbekiston Respublikasida 1991–2024 yillar davomida qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida amalga oshirilgan tarkibiy va institutsional islohotlar matbuot hamda ilmiy manbalar asosida kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi mustaqillik yillarida agrar sohada yuz bergan o‘zgarishlarning bosqichlari, ularning iqtisodiy va ijtimoiy natijalarini aniqlash hamda matbuot materiallarining ushbu jarayonlarni yoritishdagi rolini baholashdan iborat.

KALIT SO‘ZLAR: qishloq xo‘jaligi, agrar islohotlar, fermer xo‘jaliklari, klaster tizimi, matbuot manbalari, institutsional o‘zgarishlar

СТРУКТУРНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ОТРАСЛЯХ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА УЗБЕКИСТАНА В 1991–2024 ГОДАХ: АНАЛИЗ НА ОСНОВЕ МАТЕРИАЛОВ ПРЕССЫ И НАУЧНЫХ ИСТОЧНИКОВ

Бобоева Мухайё Джалиловна

Азиатский международный университет

группа MM3-T-25

сотрудник учебно-методического отдела

Азиатского международного университета

АННОТАЦИЯ: В данном тезисе проводится комплексный анализ структурных и институциональных реформ в отраслях сельского хозяйства Республики Узбекистан в период 1991–2024 годов на основе материалов средств массовой информации и научных источников. Основной целью исследования является выявление этапов преобразований в аграрной сфере в годы независимости, определение их социально-экономических результатов, а также оценка роли материалов прессы в освещении данных процессов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: сельское хозяйство, аграрные реформы, фермерские хозяйства, кластерная система, материалы прессы, институциональные изменения.

STRUCTURAL CHANGES IN THE AGRICULTURAL SECTORS OF UZBEKISTAN (1991–2024): ANALYSIS BASED ON PRESS AND ACADEMIC SOURCES

Boboyeva Muhayyo Jalilovna
Asian International University
Group MM3-T-25

Staff member of the Academic and Methodological
Department Asian International University

ABSTRACT: This thesis provides a comprehensive analysis of structural and institutional reforms in the agricultural sectors of the Republic of Uzbekistan from 1991 to 2024 based on press materials and academic sources. The main objective of the study is to identify the stages of transformations in the agricultural sector during the years of independence, determine their socio-economic outcomes, and assess the role of mass media in covering these processes.

KEYWORDS: agriculture, agrarian reforms, farming enterprises, cluster system, press sources, institutional changes.

KIRISH

Qishloq xo'jaligi O'zbekiston iqtisodiyotining strategik tarmoqlaridan biri bo'lib, mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va aholining bandligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. 1991 yilda mustaqillikka erishilgach, sobiq markazlashgan reja iqtisodiyotiga asoslangan agrar tizimdan bozor iqtisodiyotiga o'tish zarurati yuzaga keldi. Bu jarayon qishloq xo'jaligida chuqur institutsional va tarkibiy o'zgarishlarni talab qildi. 2016 yildan keyingi davrda agrar sohada tub burilish yuz berdi. Klaster tizimining joriy etilishi, davlat buyurtmasi tizimining qisqartirilishi, bozor mexanizmlarining kengayishi va eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishning rivojlanishi matbuotda ijobiy baholandi. Ayniqsa, bog'dorchilik, sabzavotchilik va chorvachilik tarmoqlarida modernizatsiya jarayonlari faollashgani ta'kidlandi. Mazkur davrda olib borilgan agrar islohotlar ommaviy axborot vositalarida muntazam yoritilib, ularning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari keng muhokama qilindi. Shu bois qishloq xo'jaligidagi o'zgarishlarni matbuot va ilmiy manbalar asosida o'rganish sohaning rivojlanish tendensiyalarini aniqlashda muhim ahamiyatga ega.

METHODS

Tadqiqot metodologiyasi tarixiy-tahliliy, qiyosiy va kontent-tahlil yondashuvlariga asoslangan. Respublika va sohaviy gazeta-jurnallarda chop etilgan maqolalar, rasmiy statistik ma'lumotlar hamda agrar sohada olib borilgan ilmiy tadqiqotlar asosiy manba sifatida o'rganildi. Matbuotda agrar islohotlarning yoritilishi davrlar kesimida tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida normativ-huquqiy hujjatlar, rasmiy statistik ma'lumotlar va matbuotda chop etilgan tahliliy maqolalar qiyosiy jihatdan o'rganildi. Shuningdek, kontent-tahlil usuli orqali matbuotda qishloq xo'jaligi

masalalarining yoritilish dinamikasi aniqlanib, ularning ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni tahlil qilindi.

RESULTS

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, 1991–2000 yillarda qishloq xo'jaligida davlat tasarrufidan chiqarish, jamoa va shirkat xo'jaliklarini qayta tashkil etish jarayonlari ustuvor bo'lgan. Ushbu davr matbuotda agrar inqiroz, ishlab chiqarish hajmlarining pasayishi va yangi xo'jalik yuritish shakllariga moslashuv davri sifatida baholangan.

2000–2015 yillarda fermer xo'jaliklari qishloq xo'jaligining asosiy subyektiga aylangan. Matbuot materiallarida fermerlarning iqtisodiy mustaqilligini oshirish, yer munosabatlarini takomillashtirish va qishloq aholisi bandligini ta'minlash masalalari keng yoritilgan. Shu bilan birga, paxta-g'alla yo'nalishining ustuvorligi va ishlab chiqarishning yetarli darajada diversifikatsiya qilinmagani muammo sifatida qayd etilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, 1991–2000 yillarda qishloq xo'jaligida asosiy e'tibor davlat mulkini isloh qilish va jamoa xo'jaliklarini bosqichma-bosqich tugatishga qaratildi. Matbuot manbalarida bu davr agrar inqiroz, ishlab chiqarish hajmining qisqarishi va yangi xo'jalik yuritish shakllariga moslashuv davri sifatida baholangan.

2000–2015 yillarda fermer xo'jaliklari yetakchi subyektga aylandi. Ilmiy adabiyotlarda ushbu davrda paxta-g'alla monopoliyasining saqlanib qolishi bilan birga, chorvachilik va bog'dorchilik tarmoqlarining rivojlanishi qayd etilgan. Matbuotda fermerlarning huquqiy va iqtisodiy mustaqilligi masalalari keng muhokama qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mustaqillikning dastlabki yillarida agrar sohada asosiy e'tibor davlat mulkini qayta tashkil etish va yer munosabatlarini isloh qilishga qaratildi. Matbuot materiallarida bu jarayonlar murakkab va ijtimoiy jihatdan sezgir davr sifatida baholangan.

Keyingi bosqichda fermer xo'jaliklari qishloq xo'jaligining asosiy subyekti sifatida shakllanib, ishlab chiqarish hajmlarining asta-sekin o'sishi kuzatildi. So'nggi yillarda esa klaster tizimi orqali ishlab chiqarish, qayta ishlash va eksport jarayonlari integratsiyalashdi.

2016 yildan keyingi davrda esa agrar sohada tub burilish yuz berdi. Klaster tizimining joriy etilishi, davlat buyurtmasi qisqartirilishi, eksport salohiyatining oshirilishi va raqamli texnologiyalarning tatbiq etilishi matbuot va ilmiy manbalarda ijobiy baholandi. Ushbu jarayonlar qishloq xo'jaligining bozor mexanizmlariga moslashayotganini ko'rsatadi.

DISCUSSION

Ilmiy adabiyotlarda agrar islohotlarning samaradorligi masalasida turli yondashuvlar mavjud. Ayrim tadqiqotchilar fermer xo'jaliklarining rivojini agrar barqarorlik omili sifatida baholagan bo'lsa, boshqa olimlar klaster tizimining iqtisodiy

samaradorligini alohida ta'kidlaydi. Matbuot materiallari esa ushbu yondashuvlarni amaliy misollar bilan to'ldirib, islohotlarning real natijalarini yoritadi. Bu esa ilmiy va amaliy qarashlar o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatadi

Buxoro madrasalari va maktablari madaniy hayot markazi bo'lib, nafaqat diniy, balki dunyoviy bilimlarni tarqatgan. Jamiytdagi ilm-fan va madaniy uyg'onish maktab va madrasalar faoliyati bilan bog'liq. Madrasalarda tarbiyalangan shaxslar jamiyatni boshqarish va iqtisodiy faoliyatda muhim rol o'ynagan. Ta'lim muassasalarining tarkibi va faoliyati Buxoro amirligining ijtimoiy barqarorligini ta'minlashga xizmat qilgan.

CONCLUSION

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston qishloq xo'jaligi tarmoqlaridagi o'zgarishlar bosqichma-bosqich va izchil amalga oshirilib, agrar sohaning bozor iqtisodiyotiga moslashuvini ta'minladi. Matbuot manbalari ushbu jarayonlarni yoritishda muhim axborot va tahliliy manba bo'lib, agrar siyosatning jamiytdagi aksini ochib beradi. Tezis natijalari qishloq xo'jaligi rivojini o'rganishda ommaviy axborot vositalaridan samarali foydalanish zarurligini ko'rsatadi. 1991–2024 yillar davomida O'zbekiston qishloq xo'jaligi tarmoqlari chuqur tarkibiy va institutsional o'zgarishlarni boshdan kechirdi. Matbuot va ilmiy adabiyotlar ushbu jarayonlarni yoritishda muhim tarixiy va tahliliy manba vazifasini o'tadi. Tadqiqot natijalari agrar sohani rivojlantirishda tizimli islohotlar va ochiq axborot siyosatining muhimligini tasdiqlaydi. Umuman olganda, O'zbekiston qishloq xo'jaligi tarmoqlarida amalga oshirilgan islohotlar bosqichma-bosqich va tizimli xarakterga ega bo'ldi. Matbuot va ilmiy manbalar asosida olib borilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, agrar sohada erishilgan yutuqlar bilan bir qatorda, hal etilishi lozim bo'lgan masalalar ham mavjud. Kelgusida qishloq xo'jaligini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar, raqamlashtirish va ilmiy yondashuvlarni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1) O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent, 2022.
- 2) Karimov I.A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida. – Toshkent: O'zbekiston, 1997.
- 3) Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent, 2017.
- 4) Abdurahmonov Q.X. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
- 5) Saidov A., Tojiyev B. O'zbekistonda agrar islohotlar va ularning natijalari // Iqtisodiyot va innovatsiyalar. – 2021.
- 6) O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari.